

Úvod

Podivnější než nejdivočejší sny

Před časem jsem se vrátil z Vietnamu, kde jsem mohl dlouhou dobu pozorovat a několikrát i vyfotografovat téměř dvoumetrovou kožnatku Leloiovu. Jaké úžasné dobrodružství! Tato nejméně stoletá želva s měkkým krunýřem, pokrytým nechutnou slizkou kůží, je totiž pro všechny Vietnamce živou legendou. Skutečnost, že se navíc vynořuje v sinicemi zarostlém a napůl vybetonovaném jezírku uprostřed Hanoje, je opravdový zázrak, srovnatelný snad jen s pozorováním dlouhokrké příšery plavající kraulem ve vodách Loch Ness nebo pohledem na chlupatého yetiho, poskakujícího na himálajském ledovci.

Hanojská kožnatka se svráštělou hlavou staré profesorky ve výslužbě je možná vůbec posledním jedincem svého druhu na světě, což onen dojem z dotyku něčeho neskutečného jenom posiluje. Víc si o této záhadné želvě můžete ostatně přečíst hned v následující kapitole.

Živá legenda posvátného jezera Hoan Kiem osobně aneb tváří v tvář pravděpodobně nejvzácnějšímu zvířeti současnosti. Foto: VAS

Pracovitější novinář, fascinovaný neobvyklými živočichy, by nad pozorováním takového pravěkého monstra jistě zajásal. Nepochybně by se dlouho nerozmyslel a uvedl do chodu svůj notebook, aby ještě týž den odeslal svému listu senzační zprávu. Klávesnice by pod jeho bubnujícími prsty začala vydávat zvuky, ne nepodobné dupotu bagančat wehrmachtu rozlézajícího se po Evropě. Co úder, to písmeno řadící se s rachotem ve slova a věty. Monitor přetéká těmi nejužasnější superlativy a náš mediální hrdina podvědomě cítí, že hned po návratu domů stluče z víc méně náhodného pozorování posvátné želvy slušnou knihu. Už vidí, jak čtenář bere do rukou jeho dílo, na němž je velkými písmeny vysázen nápis *Na stopě hanojské příšery*.

Mně však chybí heroické nasazení tohoto energického muže, a tak jenom schlíple sedím u monitoru v zapadlé hanojské ubytovně, a protože je noc, připadám si jako nestvůrná můra. Ano, ohavná šedivá můra! Přesně taková, která se při mé poslední návštěvě v Amazonii s hlasitým plácnutím zřítula z nebe na klidnou hladinu brazilské řeky Rio Negro. Jak může něco tak éterického, jako je noční motýl, hlasitě plácnout do řeky, která je na některých místech i několik desítek kilometrů široká? Zcela jednoduše. Byla to totiž můra mūr, největší druh na světě jménem tyza velká, jejíž let spíše připomíná vzdušné kreace nějakého ptáka než hmyz. Nešťastná tyza navíc ukončila svou životní pouť těsně vedle mého kajaku, takže jsem si ji mohl snadno přitáhnout pádlem a následně ji zvětřit fotoaparátem. Co na tom, že jí chyběla hlava, kterou jí utrhl nějaký drobný opeřený dravec, na něhož však bylo její tělo příliš těžké, a tak ji upustil nad hladinou černé řeky.

Největší můra na světě tyza velká (*Thysania agrippina*) ve srovnání s lidskou rukou. Foto: VAS

Když už jsme u těch nočních motýlů, víte, že existují krvežíznivé můry, které napadají i člověka? Anebo že v tropických řekách plavou ryby, které troubí jako stádo miniaturních slonů a jejich větší příbuzní občas spolknou i rybáře? Tyto tragédie jsou však, na rozdíl od krokodýlích a kajmaních útoků, velmi vzácné.

Ti největší zabijáci totiž mají amorfní tvář bodavého hmyzu.

I mezi nimi se však najdou takoví, kteří raději pracují samostatně a jejich sosáky a kusadla jsou pro člověka stejně zhoubné. Slyšeli jste už o líbající plošticí, která vám při tomto intimním sblížení předá i nevyлéčitelné onemocnění. Stejně nepříjemní jsou i jedovatí mořští odranci připomínající spíše než ryby rozpukané kameny nebo masožravé jihoamerických armády mravenců, kteří po cestě sežerou všechno živé.

Chtěl bych vám ve své knize nabídnout krátkou schůzku s těmi nejužasnějšími živočichy, s nimiž jsem se během svých expedic setkal. Doufám, že nebudu příliš neskromný, když napíšu, že si mě někteří z nich docela oblíbili.

Zřejmě nejlíže mému srdci byly okřídlení střechkové, kteří mi důvěřovali nato-lik, že mi do zad nakladli svá vajíčka a ponechali tak výchovu svých potomků zcela v mých rukou. Se slzou v oku vzpomínám na ty vzácné okamžiky, kdy se jejich dvě larvy rozhodly opustit svůj inkubátor. Stalo se to navíc v luxusním londýnském hotelu, kam jsem se podivuhodným řízením osudu a se zcela prázdnou kapsou dostal. Sice to celé bylo opravdu mírně nechutné, ale přece jen o něco příjemnější než návštěva obřihó kajmana černého, který si s nesnesitelnou ležérností připlaval od protějšího břehu prohlédnout můj nafukovací kajak. Domnívám se, že jsem asi po vteřinovém zaváhání dosáhl světového rekordu v pádlování napříč řekou. Myslím, že na jeho zubatý úsměv nikdy nezapomenu.

Během cest po zapadlých končinách Jižní Ameriky, Afriky, Evropy a Asie jsem pořídil velké množství snímků, ale s fotoaparátem jsem řádil i v různých národních parcích, zoologických zahradách, veřejných mořských

Snímek indiánské dívky s chápánem černým (*Ateles paniscus*), který jsem pořídil na amazonské řece Canumá, má pro mě dvojí symboliku. Zajaté zvíře vyrvané přírodě žije mezi lidmi, kteří jsou, aniž si to uvědomují, také vězni. Jejich žalářníkem však není osoba, ale největší prales na zeměkouli. Věčně hladoví zemědělci a rybáři jsou tak zcela závislí jen na chudíčkových výnosech svých lesních políček a sezonním lovu ryb. Foto: VAS

akváriích, a dokonce i v chrámech. Nejsmutnější a zároveň nepoučnější jsou návštěvy v muzeích, kde se můžete už jen dívat do skleněných očí vycpaných tvorů, kteří už v přírodě – hlavně přičiněním člověka – vyhnuli. Místo v mé knize však našla i zvířata mytologická, konkrétně záhadní živočichové ze zaniklého království Champa.

Hlava muzejního exempláře vakovka, zvaného též taszánský tygr (*Thylacinus cynocephalus*), kterého nemilosrdně vyhubili tamní osadníci. Poslední exemplář tohoto největšího dravého vačnatce naší planety vypustil duši v roce 1936 v zoologické zahradě v Hobartu. Foto: VAS

Chtěl jsem zkrátka přinést co nejzajímavější obrázky, které by doplnily povídání o těch nejpodivuhodnějších tvorech žijících s námi na planetě.

Pokud by vám však všechna ta skutečná ani mytologická zvířata nestačila, tak si, prosím, nalistujte předposlední kapitolu, věnovanou fiktivním kryptozoologickým výpravám za tvory, o nichž seriózní zoologické publikace mlčí, anebo se jejich existenci (většinou oprávněně) vysmívají. I když co my víme, jak je to doopravdy. Realita bývá někdy podivnější než ty nejdivočejší sny!

Vojtěch A. Sláma,
v Litovli, leden 2016

1. kapitola

Oživlá jezerní legenda

Houstnoucí dav obyvatel Hanoje zašuměl úžasem. Nad brčálově zelenou hladinou Hoan Kiem, neboli jezera Navraceného meče, se právě objevil obrovský oválný krunýř. Trčela z něj vrásčitá černá hlava s růžovými skvrnami, zakončená výrazně protaženým rypákem.

Všechno to připomínalo spíš jakýsi podivně modelovaný kámen než část živého tvora. Když však ohromení diváci pozvedli k očím své triedry, fotoaparáty a bzující videokamery, uviděli v hledáčkách a na monitorech detaily těla, které patří nejvzácnějšímu zvířeti naší planety.

Detail hlavy posvátné kožnatky Leloiovy (*Rafetus leloi*). Foto: VAS

Obří posvátná želva z jezera Hoan Kiem ještě chvíli pózovala a pak se ukryla pod hladinou. Směr šíření drobných vlnek naznačoval, že už zřejmě doplávala pod hustý rostlinný příkrov, lemující ostrov s nefritovou pagodou Ngoc Son.

Pohled na jezero Hoan Kiem. Foto: VAS

Most Huc, který spojuje ostrovní pagodu Ngoc Son s pevninou, bývá plný zvědavců, kteří touží vidět vynořující se posvátnou želvu. Foto: VAS

Hlavní vstup do pagody Ngoc Son. Foto: VAS

Oheň na spalování vonných tyčinek a obětín před pagodou Ngoc Son. Foto: VAS

Dodnes je řada Vietnamců přesvědčena, že je to právě ona, která se podle pověsti vynořila v roce 1418 z vod jezera Hoan Kiem, aby převzala od vietnamského generála a pozdějšího císaře Le Loie jeho meč. Šlo o posvátnou zbraň, kterou porazil čínské okupanty z dynastie Ming, a želva ji prý ukryla pod hladinou jezera na horší časy.

Po těchto dramatických událostech se na hladině jezera Hoan Kiem dlouhou dobu nic nedělo. Teprve v roce 1967 (tedy v době války mezi komunistickým Severním a demokratickým Jižním Vietnamem, který byl podporován Američany) se v jezeře objevila další podivuhodná dvoumetrová želva, která byla později chycena, ale díky špatnému zacházení uhynula. Dnes její vypreparované tělo, potřené zlatým lakem, můžeme obdivovat v pagodě Ngoc Son.

Poté, co se obří želva, která se mezitím stala posvátnou, odebrala na věčnost, následovala mohutná a hlavně úspěšná severovietnamská ofenziva proti většině správních měst na jihu. Někteří Vietnamci ze severu proto připisují tento „zázračný“ válečný obrat právě své uctívané želvě.

Největší mumifikovaný exemplář sladkovodní želvy na světě uhynul v roce 1968. Poté byl tento obr s krunýřem vypreparován a uložen ve svérázném mauzoleu pagody Ngoc Son. Foto: VAS